

17 Nisan 2023
Pazartesi

EPAM BÜLTENİ

İstinye Üniversitesi Ekonomi ve Politika Araştırmaları Merkezi

Sayı 144-
MART 2023

Doç. Dr. Ayfer Ustabaş

Cumhuriyetimizin 100. Yılında Atatürk ve Kadın

2023 yılının üçüncü EPAM bültenine hoş geldiniz. 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar günü nedeniyle aynı zamanda Cumhuriyetimizin 100. yılını da yaşadığımız için EPAM bülteninin bu sayısını ulu önderimiz Atatürk ve Türkiye’de kadın konusuna ayırdık. Bu amaçla davet ettiğimiz iki konuğumuz vardı. Bu konuklardan ilki, Galatasaray Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Ali Faik Demir oldu. Doç. Dr. Demir, Atatürk’ün hayatında önemli yer tutan başta annesi Zübeyde Hanım ve kız kardeşi Makbule Atadan olmak üzere, eşi Makbule Hanım, Fikriye Hanım ve manevi kızları Sabiha Gökçen, Ülkü Adatepe, Afet İnan ve diğer kızları hakkında detaylı açıklamalarda bulundu. Demir’e göre, Atatürk’ün hayatına giren tüm bu kadınlar ulu önderimizin Türk kadınlarına bakış açısını şekillendirmiş ve değerlendirmelerinde önemli bir paya sahip olmuştur. Cumhuriyetin ilanından sonra kadınlara verilen tüm hak ve özgürlüklerin tanımlanmasında da bu değerlendirmeler yerini almıştır.

Söyleşinin ikinci konuğu İş Girişim, Akmerkez, Fark Holding Bağımsız Yönetim kurulu üyesi ve kadınlarla ilgili birçok sivil toplum örgütünde yönetici olarak görev yapan Özge Bulut Maraşlı oldu. Maraşlı, Türkiye’de kadının işgücündeki yeri ile ilgili istatistiklere değinerek konuşmasına başladı. TÜİK’in Ocak 2023 verilerine göre, Türkiye’de işgücüne katılım oranının erkeklerde yüzde 72,5 iken kadınlarda yüzde 36,1 olduğunu belirten Maraşlı, bu oranın Avrupa Birliği ve OECD ülkelerinin ve hatta dünya ortalamasının çok altında olduğunu ekledi. İş dünyasında yönetici olarak görev yapan kadın sayısının ise yüzde 20,7 olduğunu ekleyen Maraşlı, kadın işgücü artışı ile ekonomik büyüme arasında doğrudan bir ilişki olduğunu savundu. Sürdürülebilir ve sağlıklı büyüme açısından kadınlarımızın işgücüne katılım oranını artırmak amacıyla toplumdaki tüm paydaşların sorumluluklarını alarak hep birlikte belirlenen hedeflere ulaşabileceğimizi belirtti.

Bültenimizin bu sayısına İstinye Üniversitesi Ekonomi Bölümü ile Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü öğrencileri de yazılarıyla katkıda bulundular. Ekonomi bölümü öğrencilerimiz Zehra Gül Aslan, Nisanur Bektaş, Dilara Gündoğdu ve İbrahim Sav ile Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümü öğrencilerimiz Melissa Arslan, Dilara Çetin, Mehmet Can Gür ve Alişır Faydalı’ya emekleri için teşekkür ediyor, hepinize iyi okumalar diliyoruz.

CUMHURİYETİN 100. YILINDA ATATÜRK VE KADIN

Ekonomi ve Politika Araştırmaları Merkezi Müdürlüğü (EPAM)
tarafından düzenlenen çevrim içi konferansa davetlisiniz.

Konuşmacılar:

Doç. Dr. Ali Faik Demir

Galatasaray Üniversitesi

Özge Bulut Maraşlı

İş Girişim, Akmerkez, Fark Holding
Bağımsız Yönetim Kurulu Üyesi

Moderatör:

Doç. Dr. Ayfer Ustabaş

İSÜ EPAM Müdürü

EPAM EKONOMİ VE POLİTİKA
Araştırmaları Merkezi
İSTİNYE ÜNİVERSİTESİ

*Konferansa katılmak için karekodu okutabilirsiniz.

23.03.2023
15:00

Zoom ID:
981 0036 4364

İSÜ İSTİNYE
ÜNİVERSİTESİ
İSTANBUL

23 Mart 2023 günü çevrim içi olarak yapılan “Cumhuriyetin 100. Yılında Atatürk ve Kadın” konulu EPAM etkinliğinin afişi.

Galatasaray Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Ali Faik Demir üniversitemize konuk oldu ve EPAM Müdürü ve Ekonomi bölümü Öğretim üyesi Doç. Dr. Ayfer Ustabaş’ın moderatörlüğünü yaptığı söyleşiye katıldı.

"MODERN KÖLELER" OLARAK ÇOCUK GELİN

Dünya savaşlarını izleyen süreçlerde her ne kadar köleliğin yasaklanması gerçekleşmiş olsa bile, günümüz dünyasında modern kölelik kavramıyla karşılaşmaktayız;

‘Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Özgür Yürü Vakfının (Walk Free Foundation) Uluslararası Göç Örgütü ile ortak hazırladığı Küresel Kölelik Endeksi 2018 raporuna göre, dünya genelinde 40 milyondan fazla "modern köle" bulunuyor. Modern kölelik kurbanlarının yüzde 71'ini kadınlar ve kız çocukları, yüzde 29'unu ise erkekler oluşturuyor. Modern kölelerin 15,4 milyonunu zorla evlendirilenler, 24,9 milyonunu ise zorla çalıştırılanlar oluşturuyor.’(Global Estimates of Modern Slavery/ILO, 2017:4)

ILO ve Özgür Yürü Vakfı tarafından paylaşılan bu verilere bakıldığında, modern kölelik hiç de azımsanmayacak bir oranda günümüzde gerçekleşmektedir. Bu çerçevede, önemli başlıklardan biri çocuk evliliği meselesidir. Bölge ve ülkemizin de epey mustarip olduğu bir mesele olması dolayısıyla makalede bu konuya yoğunlaşılmıştır.

Çocuk gelin, evliliğin ve hamileliğin fiziksel, psikolojik ve fizyolojik sorumluluklarını üstlenmeye hazır olmadan evlenen kız çocuklarına verilen isimdir. 'Çocuk' ve 'Çocuk Evliliği' terimleri toplumdan topluma değişmekle birlikte Çocuk Haklarına Dair Sözleşme gibi uluslararası belgelere göre 18 yaşından önce evlenen tüm kız çocuklarına 'Çocuk Gelin' denilmektedir. Ekonomik sorunlar, evlenmeden önce cinsel ilişkiye girme ihtimalinin kısıtlanmaya çalışılması, kadınlar üzerindeki kontrol ve daha fazla çocuk sahibi olmalarının sağlanması kızların genç yaşta evlendirilme nedenlerinden bazılarıdır ve bu ataerkil toplumlarda daha yaygındır. Türkiye'de başlık parası, beşik kertmesi, berdel ve kan parası gibi geleneksel uygulamalarla "geç evlenen kızlar evde kalıyor", “Kızların erken evlenmesi, kocasına ve eş olarak gittiği eve uyumunu/itaatini kolaylaştırır.” tarzında kalıp yargılar, kızların erken evlenmelerinin sebeplerinden bazılarıdır.

Çocuk gelinler evlendirildikleri için okulu bırakmak zorunda kalmakta; evli kadınlara yönelik sosyal baskılara (örneğin “evli kadınlar dışarı çıkmaz”) maruz kalmakta ve sosyal çevrelerinden dışlandıkları için ergenlik döneminde gerekli sosyal becerileri edinmede güçlük yaşamaktadırlar. Çocuk gelinler evlilikleri nedeniyle kamusal hayata katılamamakta ve özel yaşamda daha az söz sahibi olmaktadırlar. 2005 yılında yapılan bir UNICEF araştırması, çocuk gelinlerin evlilikleri ve yaşamları hakkında karar vermede daha az aktif olduklarını ortaya koymuştur. Çeşitli araştırmalar, çocuk gelinlerin farklı yaşlarda evlenen kadınlara göre aile içi şiddet mağduru olma olasılıklarının daha yüksek olduğunu, maruz kaldıkları fiziksel şiddet nedeniyle eşlerinden özür dileme olasılıklarının daha yüksek olduğunu ve depresif belirtilerin daha sık görüldüğünü göstermiştir.

Çocuk evlilikleri kıtaları, dilleri ve dinleri aşan bir olgudur. Çocuk evlilik oranlarının yüksek olduğu ülkeler, düşük gelişmişlik düzeyine sahip ülkeler olarak ifade edilmektedir. Toplumsal gelişmenin henüz sağlanamadığı toplumlarda bu uygulamanın devamlılığı büyük ölçüde eğitim ve ekonomik düzey anlamında geri kalmış, geleneksel kalıplarından kopamamış bireyler tarafından sağlanmaktadır. Eğitim düzeyi düşük ve bilgiye ulaşamayan bu kişilerin evliliğin çocuklara verdiği zararın farkında olmaması bir yana; öncelikleri ve hayata bakışları da farklıdır. Kadına yönelik mevcut bakış açısıyla kız çocukları, ekonomik sıkıntıların yanı sıra cinsel ve ekonomik sömürünün nesnesi haline gelmiştir. Ataerkil toplumlarda erken yaşta evliliklerin önlenmesi ve kadınların yaşam standartlarının iyileştirilmesine yönelik araştırmalar, ihlallerin ne kadar sorunlu hale geldiğini göstermektedir. Çoğu ülkede bu tür evlilikler yasalarca yasaklanmış olsa da ebeveynler bu yasakları çiğnemeyi göze almaktadırlar. Bir kızın evlilik dışı ilişki yaşama olasılığı toplum tarafından kabul edilemez bulunurken, kızların küçük yaşlarda evlenmeleri oldukça yaygın bir durumdur.

Çocuk gelinler çocukluk hayatları çalınmış insanlardır. Çocuklukta bir yetişkinmiş gibi kadınlık ve/veya annelik kimliğine ve rolüne bürünmek çocuk gelinlerde hayatları boyunca devam eden hem fizyolojik hem de psikolojik pek çok farklı soruna rastlanmaktadır. Bu olumsuz etki sadece çocuk gelinlerle sınırlı değildir. Bu kişilerin çocuk yaşında dünyaya getirdikleri çocuklarına annelik yapamamaları bu durumdan doğan çocukları da olumsuz etkilemektedir. Ayrıca, erken anneliğin doğum yapan kadının sağlığını tehlikeye attığı ve doğacak çocuğun engelli olma riskini artırdığı unutulmamalıdır. Aileleri tarafından eğitim sürecinden zorla dışlanan ya da ailelerinin bilgisi ve rızası olmadan evlenmek için kaçmaya karar veren nişanlı çocuk gelinler gibi vakalar eğitimin önemini çok daha ciddi bir biçimde ortaya koymaktadır. Anne-baba eğitimi de ayrı bir önem taşımaktadır. Bu doğrultuda temel görevlerden biri, küçük çocuklu ve eğitim düzeyi düşük aileleri tespit etmek, daha sonra bu aileleri sosyolog, sosyal çalışmacı ve psikologlardan oluşan bir ekiple bir araya getirerek bu soruna dikkat çekmek ve bu toplantılar aracılığıyla aileleri eğitmektir.

Mustafa Kemal Atatürk "Dünya yüzünde gördüğümüz her şey kadının eseridir" sözleriyle kadının toplumdaki ve medeniyetteki yerini takdir etmektedir. Kadın haklarını batılılaşma ve modernleşmenin bir parçası olarak görmüştür. Türk kadınına her koşulda güvenmiş ve Türk kadınının toplum içerisindeki hak ettiği yeri alması için öncü reformlara imza atmıştır. Kadın haklarına bu kadar duyarlı olan ender ülke liderinden birisi olan Atatürk meseleye dikkat çekerek gericilikle mücadele etmiştir. Mustafa Kemal Atatürk kadınlar için mücadele verirken her zaman kız çocuklarının okutulmasının gerekliliğine vurgu yapmıştır. Bugün geline nokta da çocuk gelin vakalarının temel sebebinin eğitimsizlik olduğunu da göz önüne aldığımızda; Mustafa Kemal'in izinden gitmemizin, onun başlattığı bu muasırlaşma ve gelişme adımlarını verimli bir seviyede atmamızın büyük önemi vardır. Bu kapsamda, eğitime önem verilmesi, özellikle de okutulmayan hiçbir kız çocuğunun bulunmaması, toplum ve ailelerin yerel yönetimler ve STK'lar desteğiyle bilinçlendirilmesi koşuluyla gelişmenin sağlanabileceği mümkündür. Mustafa Kemal Atatürk'ün izinden giderek atılacak adımların ciddiyetle takibinin yapılması, kız çocuklarının bu sorunlar ile karşı karşıya kalmasının önüne geçecektir. Bu sayede “Çocuk Gelin” kavramı bu topraklarda unutulmaya yüz tutabilecektir.

Melissa ARSLAN

Kaynakça

Aksoy, S. (2014). Gelinlik Değil Kefen Giydirilmiş Çocuklar. Ankara Barosu Dergisi, (1), 289-294. Erişim Tarihi: 26.03.2023, 13.44.

Aktepe, E., & Atay, İ. M. (2017). Çocuk evlilikleri ve psikososyal sonuçları. Current Approaches in Psychiatry/Psikiyatride Guncel Yaklasimler, 9(4). Erişim Tarihi: 26.03.2023, 14.02.

Anık, M., & Barlin, R. (2017). Türkiye'de çocuk gelinler sorunu: Balıkesir örneği. Erişim Tarihi: 26.03.2023, 13.54.

Aydemir, E. (2011). Evlilik mi evcilik mi? Erken ve zorla evlilikler: Çocuk gelinler. International Strategic Research Organization (USAK). Erişim Tarihi: 26.03.2023, 15.56.

Başar, F., & ABA, Y. A. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Çocuk Gelinler. Erişim Tarihi: 26.03.2023, 13.55.

Duman, N., & Coşkun, B. N. (2019). “Çocuk Yaşta Evlilik” ya da “Çocuk Gelin” Olgusuna Psikososyal Bir Bakış. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD), 4(2), 267-276. Erişim Tarihi: 26.03.2023, 13.53.

Global estimates of modern slavery: Forced labour and forced marriage, International Labour Office (ILO), Geneva (2017), Çevrimiçi, https://www.alliance87.org/global_estimates_of_modern_slavery-forced_labour_and_forced_marriage.pdf , Erişim Tarihi: 08.04.2023.

Malatyalı, M. (2014). Türkiye’de ‘Çocuk Gelin’ Sorunu. Nesne-Psikoloji Dergisi, 2(03), 27-38. Erişim Tarihi: 26.03.2023, 13.52.

CUMHURİYETİN 100. YILINDA ATATÜRK VE KADIN

100 yılda saldığı güçlü köklerle Cumhuriyet’in gücünün en önemli dayanaklarından birini de Atatürk’ün Türk kadını için verdiği çabalar oluşturmaktadır. Bu çabaların neticesi olarak Türk kadını Cumhuriyet’i yürekten sahiplenmiş ve yüceltmıştır. Erkek ya da kadın değil tek yürek olarak birlikte verilen Millî Mücadele'nin meyvesi Türkiye Cumhuriyeti'nde, tüm vatandaşların eşit ve özgür bireyler olarak kendi kaderlerini sadece kendi hür irade ve düşünceleriyle tayin ettiği bir demokratik yönetime kavuşmuşlardır. Ulu Önder Atatürk'ün Cumhuriyetin ilk yıllarında yaptığı devrimler, bir yandan modern bir devlet teşkilatının gelişmesini, diğerk yandan da tüm kişisel değer, eylem ve tutumlarında reform yapma hareketinin gerçekleşmesini sağlamıştır. Meydana gelen bu toplumsal reformlar, en çok da Cumhuriyet’in ilanından önce bir birey olarak dahi görülmeyen, sürekli ötekileştirilen kadınları derinden etkilemiştir. Çünkü Cumhuriyet’in kuruluşu sayesinde kadınlar artık içinde bulunduğu toplumda insan ve vatandaş olmanın avantajlarını, getirdiği yetki ve sorumlulukların hiçbir ayrıcalık barındırmadan, erkeklerle eşit derecede hak ve fikir sahibi olmuşlardır.

Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu olarak, kadın hakları konusunda önemli adımlar atmış ve kadınların toplumsal, ekonomik ve siyasal hayatta tam eşitliklerini sağlamak için mücadele etmiştir. Öyle ki, "Dünya yüzünde gördüğümüz her şey kadının eseridir." diyerek, kadın haklarını batılılaşmanın ve çağdaşlaşmanın bir unsuru olarak algılamıştır. Türk kadınına her zaman güvenmiş ve Türk kadınının toplumda hak ettiği yere gelebilmesi için öncü reformlara imza atmıştır. Hiçbir ülkede, hiçbir lider, kadın hakları için böylesine duyarlı olmamış ve böylesine savaşmamıştır. Atatürk'ün kadınlar konusundaki düşünceleri evrensel niteliktedir. Atatürk 1923 yılında "Şuna inanmak lazımdır ki, dünya üzerinde gördüğünüz her şey kadının eseridir" demiş ve "Toplumun başarısızlığının asıl sebebi kadınlara karşı olan bilgisizlikten gelir, bir toplumun bir organı faaliyette iken diğerk bir organı işlemez ise o toplum felç olur" sözleri ile çağdaş bir görüşü yansıtmıştır. Bu sözlere bakılarak dahi, toplumda kadına ne kadar çok ihtiyaç duyulduğunun, kadın var olmadan bir toplumun hep bir yanının eksik ve noksan olacağının kanaatine varabiliriz. Bu yazıda Mustafa Kemal Atatürk'ün kadın ve kadın eğitime verdiği önem irdelenmiştir.

Atatürk’ün Türk kadınını yücelten reform niteliğindeki çabalarından bazıları şunlardır:

1926 tarihli Medeni Kanun, Türk kadınına, aile ve toplum hayatında batılı ülkelere daha geniş haklar vermiştir. Medeni Kanun sayesinde kadınlar aile ve toplum hayatında erkeklerle eşit bir statü kazanmıştır. Atatürk'ün kadınlarla ilgili düşünceleri, Türkiye'deki kadınların haklarına ilişkin yasal düzenlemelerde de yansımıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında, kadınlara seçme ve seçilme hakları verilmiştir. Ayrıca, kadınların miras alma, boşanma ve velayet gibi konularda da hakları korunmuştur.

1928 yılında Türk kadınının görev almadığı avukatlık mesleğine kadınlar da katılmıştır ve yine 1928 tarihli, ‘Türk kadın doktorların 10 sene müddetle mecburi hizmetten muafiyetleri hakkında kanun’ ile kadınların tıbbaya ilgisi artırılmış, 1930 yılından itibaren kadın doktorlar görev yapmaya başlamıştır. 1936 yılında ise yürürlüğe giren İş Kanunu, kadınların çalışma hayatına düzenleme getirmiştir. 3 Nisan 1930 tarihli Belediye Kanunu ile kadınlara belediye meclislerine üye seçme ve seçilme hakkı verilmiştir. Kadınlar, bu hakkı 1934 yılından itibaren kullanmaya başlamıştır. Dünyada ilk uluslararası kadın kongresi, 18 Nisan 1935 tarihinde Atatürk’ün himayesinde İstanbul’da toplanmıştır.

Atatürk Cumhuriyet’in ilanı ile, kadınların birçok alanda erkeklerle eşit derecede hak sahibi olmasına yönelik sayısız çalışmalarda bulunmuştur. Bunlardan biri de eğitimidir. Atatürk eğitime ve eğitime çok değer veren bir liderdir ve bu bağlamda yaptığı çalışmalar ile birçok ülkeye rol model olmuştur. Atatürk, Türk milletinin kadın ve erkekte oluştuğuna ve kadının gelişmesinin ulusun gelişmesine katkıda bulunduğuna inanıyordu. Bu nedenle 3 Mart 1924 tarihinde kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitimi merkezileştirmiş, Türk kız çocuklarına ilk, orta ve yüksek öğrenimin kapılarını açmıştır. Bu yasa, eğitimde cinsiyet veya sosyoekonomik statüden bağımsız olarak herkesin eşit şartlar altında eğitim görmesini sağlamıştır.

Atatürk'ün kadın hakları konusundaki başarılarına rağmen, Türkiye'de kadınların toplumsal ve ekonomik eşitliği günümüzde dahi tam olarak sağlanamamıştır. Kadınlar hala işyerlerinde ve siyasi arenada yeterince temsil edilmiyor ve ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar. Bu nedenle, Atatürk'ün kadınlarla ilgili düşüncelerini hatırlamak ve onun mücadelesini devam ettirmek en önemli ödevlerimizdendir. Kadınların eğitime ve istihdamına yatırım yapılmalı, toplumsal ve siyasal hayatta daha aktif rol almaları teşvik edilmelidir.

Atatürk'ün vizyonunda Türk kadının yerini anlatan şu cümle ile bitirelim: "Bir milletin ilerlemesi için kadınlarının ilerlemesi şarttır". Günümüzde de bu sözün isabetliliğini ve önemini kavramanın bir millet olarak refaha ve çağdaşlığa erişmede bize yol gösterici olacağı aşıkardır. Cumhuriyet'in 100. yılında Atatürk’ün mirasıyla gurur duyuyor ve kadını tüm sahip olduğu haklara erişmesinde, Atatürk’ün onu toplumda tayin ettiği konuma ulaşmasında tüm gücümüzle çalışacağımızı açıkça ifade ediyoruz.

Zehra Gül ASLAN

Nisanur BEKTAŞ

Dilara GÜNDOĞDU

İbrahim SAV

CUMHURİYETİN 100. YILINDA ATATÜRK VE KADIN

Geçmişî gelecek kuşaklara taşıyan ve aynı zamanda geleceğe yön veren unsurların başında kadınlar gelmektedir. Kadının toplumdaki durumu, ülkelerin gelişmiş, gelişmekte olması veya az gelişmiş bir ülke niteliğini taşıması bakımından farklılıklar gösterebilmektedir. Ülkelerin bu kategorilerde değerlendirmesine ilişkin pek çok etken dahil olsa da toplumun aşağı yukarı yarısını oluşturan kadının bir ülkedeki durumu, özgürlüğü, eşit haklara sahip oluşu, girişimciliği gibi göstergeler gelişmişlik oranlarında önemli olarak değerlendirilmektedir. Buradan anlaşıldığı üzere kadının durumu ve sahip olduğu hak ve özgürlükleri, esasında toplumların ve ülkelerin mevcut ve gelecekteki durumları hakkında da fikir vermektedir. Bu bakımdan, Stuart Miller gibi bazı önemli düşünürler “bir uygarlığın seviyesinin o uygarlıkta yaşamakta olan kadının durumu ve hayatı üzerinden anlaşılacağını” belirtmektedir (Göksel, 1998, s. 406).

Günümüzde, toplumdaki tüm insanlar, çeşitli haklara sahiptir. Bu haklar kimi ülkelerde yasalarda dahi belirtilmiş ve hatta uluslararası bir şekilde garanti altına alınmaya çalışılmıştır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi bu açıdan önemli bir kaynak olarak gösterilebilir. Ülkemizde, Mustafa Kemal Atatürk liderliğinde kurulmuş olan Cumhuriyet, kadınların haklarına kavuşmasında tarih içerisinde önemli bir dönüm noktası oluşturarak pek çok başka ülkeye örnek teşkil etmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk, insan kavramının yalnızca erkeklerden ibaret olmadığı, kadınların da erkeklerle birlikte bu kavrama anlam kazandırdığı düşüncesiyle hareket etmiştir. Nitekim kadınların da eşit vatandaş olarak kabul edilmesi ve haklarının tanınarak saygı gösterilmesi, çağdaş bir toplum ve çağdaş bir hukuk devleti olmanın ön şartlarındandır. Mustafa Kemal ve arkadaşlarının 19 Mayıs’ta Samsun’a çıkmaları esasında Türk tarihinde büyük sosyal değişimlerin başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Göksel, 1998, s. 411).

Mustafa Kemal Atatürk, gerçekleştirdiği devrimlerle Türkiye’yi her alanda çağdaş bir seviyeye ulaştırmaya çalışmıştır. Kadın hakları ve statüsü de bu alanlardan birisidir. Mustafa Kemal Atatürk kadın ile erkeğin eğitim-öğretim alanında eşit olması gerektiğini, tüm toplumsal hayatta kadının da yer alması gerektiğini belirterek planladığı girişimleri de bu doğrultuda gerçekleştirmiştir. Türk Medeni Kanunu ile Türk kadını için mevcut hükümleri ortadan kaldırılarak yeni temel haklar verilmiştir (Doğramacı, 1992, s. 446). Bunların yanı sıra, tek eşlilik, miras konusunda kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olması gibi önemli hükümler getirilmiştir. Aile hukuku alanındaki bu hükümler dışında siyasi haklar alanında kadının seçme ve seçilme hakkına kavuşması da önemli ölçüde Atatürk sayesinde gerçekleşmiştir.

İnsan kavramının yalnızca erkeklerden ibaret olmadığı, kadınların da erkeklerle birlikte bu kavrama anlam kazandırdığı düşüncesiyle hareket eden Atatürk, gerçekleştirdiği devrimlerle sosyal ve siyasal haklarından mahrum kalan Türk kadınına bu haklarını kazandırmıştır. Özellikle Kurtuluş Savaşı sırasında, Türk kadının göstermiş olduğu katkıların öneminin altını çizen Atatürk, kadın haklarına, toplum içerisindeki saygın bir konum kazandırılmasına özen göstermiştir.

Mustafa Kemal Atatürk, Türk toplumunun uygarlaşması için ortak bir amaç doğrultusunda bütün kadın ve erkeklerin birlikte hareket etmesi gerektiğini savunmuştur. Aynı amaca beraber yürümezse uygarlaşmanın mümkün olamayacağını altını çizmiştir. Atatürk bu düşüncesini şöyle açıklamıştır: “Bir toplum, bir millet erkek ve kadın denilen iki cins insandan oluşmaktadır. Mümkün müdür ki, bir kitlenin bir parçasını ilerletelim, diğerine aldırış etmeyelim de kitlenin tümü ilerleme onuruna erişebilsin. Mümkün müdür ki, bir topluluğun yarısı topraklara zincirle bağlı kaldıkça diğer kısmı göklere yükselebilsin? Kuşku yok, ilerleme adımları, dediğim gibi iki cins tarafından beraber, arkadaşça atılmak ve ilerleme ve yenilik alanında birlikte yol almak gereklidir. Böyle olursa inkılâp başarılı olur.” (Arıkan, 1984, s. 29).

Atatürk’ün Türk toplumunu uygarlaştırmak, çağdaşlaştırmak, ilerletmek ve yenilemekte oldukça ısrarcı ve kararlı olduğunu görmekteyiz. Bunun gerçekleşmesi için ifade edildiği üzere, Türk kadını özgürleştirilmeli, hakları tanınmalı ve birlikte uygarlaşacağı erkekle eşit haklara sahip olmalı başlıkları çerçevesinde gerekli olan çağdaş atılımlara girişmiştir.

Atatürk kurduğu yeni devletin kalkınmasında erkekler kadar kadınların da rol alması gerektiğini düşünmekteydi. Kadınların sadece ev işlerinde değil, ülke kalkınmasına faydalı olacak bütün mesleklerde var olmasının gerekliliğini vurgulamaktaydı. Bunun için Atatürk, kadınların sosyal, ekonomik ve siyasal yaşama aktif bir şekilde katılmaları için gerekli tedbirleri almıştır. Bunların dışında sayamadığımız pek çok alanda yeni hak ve düzenlemeler de söz konusudur. Bu bahsettiklerimizi göz önünde bulundurduğumuzda Mustafa Kemal Atatürk’ün kadına verdiği değer konusunda düşüncelerimizi şekillendirebilmekteyiz.

Bu anlamda en önemli unsurunun Mustafa Kemal olduğu Cumhuriyet ile Türk kadınının hakları önemli bir değişim ve dönüşüm yaşayarak günümüzdeki haline evrilmiştir. Türk kadınına düşen ise bu haklara sonuna kadar sahip çıkmaktır. Bu yazımızı Mustafa Kemal Atatürk’ün 1923 senesinde İzmir’de gerçekleştirdiği konuşmasındaki bir sözyle tamamlamak istiyoruz: “Şuna inanmak lâzımdır ki dünya yüzünde gördüğümüz her şey kadının eseridir.”

Dilara ÇETİN

Alişır FAYDALI

Mehmet Can GÜR

Kaynakça

Doğramacı, E. (1992). Atatürk ve Kadın Hakları. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, s. 443-450.

Feyzioğlu, T. (1986). Atatürk ve Kadın Hakları. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, s. 585-602.

Göksel, B. (1998). Çağlar boyunca Türk kadını ve Atatürk. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, s. 506-416.

Arıkan, T. (1984). Atatürk’ün Türk Kadını Hakkındaki Görüşlerinden Bir Demet. Ankara: TBMM.

Ertuğrul, G. (1991). Atatürk ve Kadın Hakları. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi.